

Posudek vedoucího bakalářské práce

Jméno a příjmení studenta: Jan Purkert
Téma bakalářské práce: Historická symbolika v osvětové literatuře legionářů

Předloženou práci Jana Purkerta nelze rozhodně považovat za uspěchanou či málo vyzrálou. Je totiž výsledkem mnohaletého, standardní dobu dalece překračujícího studia, během něhož autor měl prostor a čas své téma důkladně znovu promýšlet, nastudovat nebývale velké množství literatury a rozšiřovat do úctyhodných rozměrů pramennou základnu. Postupem času také docházelo k úpravám vymezení tématu bakalářské práce.

Na Ústavu světových dějin začala zprvu vznikat práce chronologicky a geograficky zasazená do válečného působení československých legií v Rusku, avšak posléze J. Purkert těžiště svého výzkumu přenesl až do období meziválečné ČSR, čemuž více vyhovovala povaha dostupných pramenů. Zaměřil se totiž na zkoumání využívání historické symboliky v legionářském prostředí a počet textů, který vznikl přímo v Rusku, se ukázal ve srovnání s produkcí prvorepublikovou jako marginální.

Za tímto účelem nashromáždil a zanalyzoval přes dvě stě titulů legionářské osvětové literatury. Výsledná bakalářská práce čítající více jak sto stran proto vypovídá o pečlivém a časově velice náročném výzkumu. J. Purkert tak zakončuje své dlouhé studijní úsilí tomu odpovídajícím způsobem.

Československé legie i historická symbolika v českém nacionálním programu patří mezi frekventovaná témata historického výzkumu. Orientace v početné dosavadní literatuře a stanovení nového originálního téma proto nebylo rozhodně snadné. Inovativnost své práce tak J. Purkert založil zejména na detailní textové analýze pečlivě a s rozmyslem vybraného souboru textů, které označil termínem osvětová literatura. V těchto textech sledoval jak pomocí kvantitativní, tak kvalitativní analýzy využívání historické symboliky a historických reminiscencí v textech, kterými legionářští autoři prezentovali ideu legií, jejich místo v národních dějinách a jejich význam v boji za vznik československého státu.

Tento badatelský záměr však J. Purkert pojednal velkoryse v rámci širšího výkladového rámce. Ve své práci se tak podrobně zabýval využíváním historie v české společnosti před i po roce 1918 a v ideologii první republiky. Představil rovněž

organizaci a obsah osvětové činnosti legií během války i legionářských sdružení v meziválečném období. V těchto „úvodních kapitolách“ velice zdařile využíval své rozsáhlé znalosti sekundární literatury.

Samotné analýze, která je hlavním tématem práce, se věnuje čtvrtá kapitola. J. Purkert zde dochází k závěrům, které jsou v základních rysech předvídatelné. Ústřední místo v historické symbolice legionářských autorů patřilo husitství, které bylo chápáno jako základ svobodomyšlných a demokratických tradic českého národa. V duchu pokrokářského a převážně levicově orientovaného prostředí legií byl smysl národních dějin spatřován v příspěvku českého národa k obecnému pokroku lidstva a naplnění humanistického programu. Naprosto dominantní pozici zaujímal v tomto schématu Jan Hus, od něhož se vinula přímá linie národní tradice přes postavy jako Komenský a Tyrš k Masarykovi. Určitým překvapujícím momentem je relativně nízká frekvence odkazu na Jana Žižku. I v prostředí legií jako národního vojska se mnohem větší důraz kladl na mírnou a mírumilovnou povahu národa, který k vojenským řešením přistupuje jen v krajním případě. Symbol válečníka Žižky navíc vyvažoval symbol pacifisty Chelčického. Tento výkladový rámec zjevně vycházel z obrazu národních dějin vlastního českému národoveckému diskursu předválečné doby. J. Purkert nicméně poukazuje na určité posuny. Zejména v důsledku ruské březnové revoluce 1917 a vlivem myšlení T. G. Masaryka se projevoval ústup od monarchismu a od nacionálně antagonistického slovníku. Autoři se takřka vůbec nevymezovali vůči Němcům a německému, ale vůči konzervativním utlačovatelským silám obecně. Mezi legionářskými osvětovými autory ovšem téměř nerezonoval náboženský rozměr Masarykových myšlenek a je možné je tak považovat za důsledně sekulární. Kromě tohoto hlavního proudu si však J. Purkert také všímá menšinových projevů v rámci legií, zejména spojených s legionářskou pravící. U takto zaměřených autorů je silnější tendence považovat národ za samotnou nejvyšší hodnotu (nikoliv jen prostředek k obecné humanitě) a mnohem více pracují s protiněmeckými motivy. J. Purkert dále poukazuje též na symboliku Bílé hory, která je v legionářském narativu pevně svázána s jejím odčiněním ve vítězství bitvy u Zborova. Také zde spatřuje J. Purkert určité specifikum oproti obecné prvorepublikové praxi, kdy do protiváhy vůči bělohorské katastrofě bývalo pokládáno už samotné vytvoření (obnova) národního státu. Autor se též věnuje svatováclavské symbolice. Svatý Václav byl zmiňován v počátku procesu vytváření československých legií v Rusku tzv. starodružiníky. Tento motiv odpovídal monarchistickému zaměření i vyhlídce obnovy českého státu jako království pod

vládou dynastie Romanovců. Po pádu carského režimu se však prosadily republikánské a pokrokové tendence, které význam sv. Václava popíraly. Pro hlavní proud legií byl sv. Václav sice akceptovatelný symbol (nikoliv však v náboženském smyslu), ale nebyl využíván, jelikož byl považován za součást symbolické výbavy vlastní katolickému táboru (což na rozdíl od obecné situace v ČSR pokračovalo v legionářském prostředí i po roce 1929).

Výsledek předložené bakalářské práce je podle mého názoru velmi solidní. J. Purkert nemohl vzhledem ke zvolené látce předložit zcela nové poznatky, avšak podařilo se mu řadu jevů prozkoumat precizněji. Prokázal přitom nejen hluboké znalosti, ale rovněž schopnost své téma originálně promýšlet.

Jak jsem již zmínil v začátku svého posudku, práci J. Purkerta považuji za zdařilou a vyzrálou. Zdůraznil bych přitom, že životní i studijní zkušenosti J. Purkerta se promítly v přípravě bakalářské práce i v tom smyslu, že pracoval velmi samostatně a že mé intervence byly jen okrajového charakteru. Vůči práci bych ale měl i kritické výhrady. V první řadě je škoda, že J. Purkert vlastně nepředstavil proces náročné textové analýzy. Z jeho textu se tak nedozvíme, jak k poznatkům prezentovaným zejména ve 4. kapitole došel. Čtenáři tak nebude zjevné, že za těmito výsledky není nahodilý výběr několika titulů či náhodně zvolených pasáží, ale systematická a časově nesmírně náročná práce. Další moje výtku se týká jazykové stránky. Především v první části práce si autor nepočínal po stylistické stránce nejopatrněji. Svůj výklad zbytečně zatěžuje složitě konstruovanými souvětími, z nichž se místy vytrácí smysl, a zbytečně nadužívá cizí slova. Poměrně často se autor dopouští také pravopisných chyb, zejména ve shodě podmětu s přísudkem.

Přes tyto kritické poznámky se ale domnívám, že práce J. Purkerta splňuje, ba i přesahuje nároky kladené na bakalářské práce. Navrhuji ji proto k obhajobě a navrhuji ji hodnotit stupněm **výborně**.

V Praze, 30. ledna 2015

PhDr. Ondřej Vojtěchovský, Ph. D.